

2013. április 13. - **Teleki Pál unokája úgy érzi, itthon a helye, amikor támadják az országot**

Van, aki nem elkívánczik az országból, hanem hazaköltözik hosszú, kényszerű távollét, emigráció után. A tragikus sorsú miniszterelnök unokája, Teleki Géza hatvannégy év után tér véglegesen haza az Egyesült Államokból. Mint a nemzetközi hírű antropológus, az emblemikus főemléskutató, Jane Goodall régi munkatársa lapunknak elmondta: megdöbbenette, mennyi valótlanosság jelent meg nagyapjáról. Olyan igaztalan rágalmakkal kellett szembesülnie, amelyeket külföldön mégsem kíséreltek családjának fölróni. Azért is tartja méltatlannak a Teleki Pál emlékezetét érő támadásokat, mert az antiszemitizmus vádja a tengerentúlon az egész nemzetnek kelti rossz hírét, rontva gazdasági-politikai kibontakozásunk esélyeit.

– Miként született meg önben az elhatározás, hogy családjával haza szeretne költözködni? Honvágya volt annak ellenére, hogy pár éves korában emigrálniuk kellett?

– Az igazság az, ezek az emlékek egyáltalán nem olyan kedvezőek, hogy erre az elhatározásra inspiráltak volna. Amit ugyanis fel tudok idézni, az igen negatív. Négy éves voltam, amikor otthonunknál megjelent két felfegyverzett hivatalos személy, és apámat keresték. Ő azonban éppen Moszkvában tárgyalt az akkori kormány tagja ként, s anyám sem volt odahaza. Én a szobalány mögül néztem, ám észrevettek. Nyakamnál fogva megfogtak, kirángattak a Károlyi-kertbe és megverték. Az maradt meg igen erősen bennem, hogy amíg a fejemet a földhöz szorítják és rugdálnak, látom a park csodaszép virágait. Ezt a képet máig nem tudtam elfelejteni.

– A menekülésük idején sem volt sokkal idősebb.

– Mégis hasonló élességgel emlékszem azokra a drámai órákra, bár több mindent szüleim meséltek el utólag. Egyszer későn este anyám hosszan vitt a kihalt pesti rakparton, ahol várt ránk apám és egy orosz katonai teherautó. Kiderült, hogy a két szovjet katona le volt fizetve. Egy ponyva alatt elbújtatva utaztunk keresztül a földön egészen a határig, aztán Bécsig. Ott sodródtunk a legveszélyesebb helyzetbe, egy ellenőrző katona elkezdte a bajonettjével döfködni a ponyvát. Egyre közeledtek a fénylő lyukak a rejtekhelyünk felé, ám mielőtt felfedeztek volna bennünket, a sofőr ijedtében a gázpedálra lépett, és áttörve a sorompót, beviharzottunk a már szabad területre. Szerencsénk volt, hisz az amerikaiak csak azt látták, hogy egy szovjet katonai jármű betör hozzájuk. Akár tüzet is nyithattak volna.

– Ilyen emlékekkel érthető, hogy nem vágyott a szovjet megszállás alatti hazájába.

– Pedig hetvenkettőben sikerült hazalátogatnunk anyámmal. Minden sötétszürke, fásult volt, az emberek szomorú és fásult volt, az emberek szomorúak. Utólag megtudtuk, hogy akiknél laktunk, akikkel kapcsolatba kerültünk, mindenkit kikérdeztek, zaklattak. Ellátogattunk szülővárosomba, anyai családom szűkebb pátriájába, Kolozsvárra is, ám ott még rosszabb volt minden. Egy szó, mint száz, nemigen akartam hazatérni Amerikából. S miután másfél évtizedet Afrikában töltöttem, a munkám, hivatásom sem tett lehetővé sűrűn hasonló utazásokat. Hogy végre az eredeti kérdésére konkrétan válaszoljak: a fiam volt a fő értelmi szerző. Évekkel ezelőtt Washingtonban a magyar követségen összebarátkozott egy hasonló korú fiúval, amit magyarországi

meghívás és nyaralás követett. Annyira jól érezte magát ezeken a látogatásokon, hogy egyszer csak kijelentette: családjá szülőföldjén szeretne maradni.

– A nagyapjáról szóló kötet Litea könyvszalonbeli bemutatóján azonban mindenkinek olyan

benyomása lehetett, hogy ön is szívvel-lélekkel fia elhatározása mellé állt, hiszen nagy szeretettel beszélt az országról.

– Az elmondottak ellenére sosem szűntem meg magyarnak lenni, otthon magyarul beszéltünk, és anyám is folyamatosan segítette az erdélyieket. Tavaly jöttem haza először huzamosabb időre, és rögtön megragadott az a szeretet, amivel körülvettek minket. Megdöbbsentem, milyen durva támadások érik a nagy többséggel megválasztott konzervatív kormányt. Rögtön éreztem: itt a helyünk, hogy részt vegyünk a tényleg hősieles küzdelemben, amit az ország a külső és belső támadások ellen folytat. A családom több száz éven keresztül próbált a nemzetnek segíteni. Úgy éreztem, ezt a hagyományt nekem is folytatnom kell, amikor ilyen nyomás alatt tartják a magyarságot, írtam egy levelet a miniszterelnöknek, amelyben megköszöntem, hogy hazatérhettem, és ismét tehetek valami hasznosat idehaza. Két nap múlva már meg is érkezett a válasz, amit ő írt, nem csupán aláírt. Arra biztatott: ha van valami ötletem, elgondolásom nekem is, hálásan fogadja. Meg kell mondanom, imponál Orbán Viktor bátorsága, amellyel szembeszáll az ellenséges erővel és harcol a nemzet önálló útjáért, felemelkedéséért.

– És a magyar nemzet többségének makacsságát, ragaszkodását ehhez az úthoz miként értékeli? Pedig ahogy ön is fogalmazott: régen fegyverrel most pénzzel próbálnak leigázni bennünket.

– A magyar nép jobban kötődik történelmi értékeihez, mint az amerikai. Igaz, kicsit befelé figyelő nemzet, ezért talán kevésbé veszi észre a világban zajló folyamatokat. Pedig ahogy lerabolták Dél-Amerikát, Afrikát és Ázsiát, most ezen földrészek után Kelet- és Közép-Európát pécézték ki

ugyanazok a hatalmak. Ki akarják szedni az értékeket ezekből a területekből, olcsó munkaerővel, a lakosság éppen olyan uzsorakölcsönökkel való eladásításával, ahogyan az említett kontinenseket fosztották ki. Más szóval: mi vagyunk kiszemelve az új Afrika áldozati szerepkörére. Csak nálunk a föld és a víz a legnagyobb érték, amire pályáznak. Meg akarnak venni olcsón mindent, s amit lehet, kivinnének, hogy aztán háromszoros áron adják vissza ezeknek a kincseknek a töredékét az elszegényített, drága hitelekkel tönk szélére juttatott népességnek. Ez fog történni, ha nem akadályozzuk meg.

– Ez elég ijesztően, de túl reálisan hangzik. Hisz már most is azt látjuk, hogy a neoliberális felszámolná Európában a termelést.

– Erről van szó. Az emberek érzik és értik ezt a veszélyt, ám tudatosítani kell: mindez végbement más kontinenseken.

– De nem lehet, hogy úgy járnak, mint a japánok a Midway-szigeteken a második világháborúban, amikor azt hitték, megint lecsaphatnak váratlanul, ahogy Pearl Harborban, s óriási vereséget szenvedtek. Minket sem lehet meglepni, már számítunk az újabb offenzívákra.

– A probléma azonban az, hogy óriási nyomás alá helyeznek minket. S minél inkább ellenáll az ország, annál inkább fokozzák a pressziót.

– Vagy éppen attól félnek, a példa ragadós lehet és áttérjed más országokra? Akkor viszont már nem vagyunk egyedül.

– Ebben bízhatunk, hisz láthatóan nem jönnek be a forgatókönyvek más, nyomás alá helyezett államokban, például Cipruson, Olaszországban, a spanyoloknál, portugáloknál sem.

– És az Egyesült Államokból milyen a kép rólunk? Hisz tudjuk, a jelenlegi demokrata párti adminisztráció mindent megtesz különböző alapítványain, szervezetein keresztül hogy más irányba kényszerítse Magyarországot. Közben szenátorok összekevernek bennünket Ausztriával

– Azt sem igen tudják, hol vagyunk. Az Egyesült Államoknak a külföld befejeződik Kanadával és

Mexikóval. A többi országról csak azt tudják, hogy léteznek valahol. Ha viszont érdekeik úgy kívánják, elő akarják írni nekik, mit tegyenek. Ugyanakkor megváltoztak a 2001. szeptember 11-i terrortámadás óta: mindenkivel szemben szélsőségesen bizalmatlanok.

Tájékozatlanságukat használják ki azok, akik ellenünk hangolják az amerikai vezetést. Ügyesen átvették a „szocializmus” kifejezést, ami az angolban

pozitívabb, mint idehaza. Fogalmuk sincs, mik történtek itt szocializmus fedőnév alatt évtizedeken keresztül. Nem tudják azt sem, ki kicsoda nálunk, egy távoli kis országban. Azt hiszik, aki szocialista meg zöldpárti, az olyan, mint náluk a demokrata pártiak. Aki pedig nem demokrata, az túlzást képvisel, szélsőséges az ő szemükben.

– Csak nem antiszemita, fasiszta? Kevesen tudják nálunk, de Amerikában is rendszeresen lefasisztázzák a liberálisok politikai ellenfeleiket.

– Ön mondta. Én csak azt tudom, hogy amikor itt Európában kiabálnak, hogy Magyarországon vagy bárhol antiszemitizmus van, arra ugranak. Nem azért, mert értik és ismerik a helyzetet, hanem mert úgy vélik: már a hívó szó pusztá emlegetése alapján egyértelmű, hogyan kell vélekedniük az adott államról. Rögtön összekapcsolják a gyűlöletet, az antiszemitizmus hívó szavát mindazzal, amit rólunk hallanak.

– Ez annál is érdekesebb, mert itthon kizárólag baloldali politikusoknak voltak a holokauszt áldozatain vagy jobbközép politikusok zsidó származásán gúnyolódó megnyilatkozásaik. Mintha az lenne a szereposztás, hogy a posztkommunista oldalnak vannak antiszemita megnyilvánulásai, ám mégis a konzervatív oldalra sűtik rá a bélyeget.

– Az a gond, hogy minderről kint igen keveset hallhatnak, olvashatnak. A baloldal teríti az angol nyelvű propagandát, a jobboldal nem jeleskedik ebben. Több anyag van fent az interneten, mint régebben, de

legtöbbször még mindig nem találni idegen nyelven a Fidesz véleményét aktuális kérdésekben, így azonban eltorzíthatják a magyarságról alkotott képet az abszurdításig.

Idehaza meg lassanként szerintük már a rossz időjárásról is a kabinet tehet.

– Nem lehet megkerülni a kérdést: hogyan vélekedik azokról a jóindulatot nélkülöző beállításokról, amelyek Teleki Pált még utólag is antiszemita színben igyekeznek feltüntetni?

– Nagypám mindig építeni akarta a nemzetet, sosem bontani, szétszakítani, ahogy ma bizonyos erők ezen munkálkodnak. Meg voltam döbbenve, miket írtak, mondtak róla olyanok, akiknek láthatólag

semmilyen ismeretük sincs sem a korról, sem az ő életútjáról. Olyan érzése van az embernek, hogy a magyar társadalom kettőssé, kicsit skizofrénné, tudathasadtta vált. A nagyobbik része segítőkész, befogadó. És van egy másik, kisebbik hányad, amelyik kirekesztő, agresszív. Ez utóbbiakhoz köthetők azok a vádak, amelyek minden alapot nélkülöznek.

– Sokak szerint a polgári pártok az emberek jó tulajdonságaira alapoznak, a balliberálisok pedig a rosszakat, az irigységet, a diszkriminációt, az agresszivitást akarják előhívni. Ez magyar specialitás?

– Nem hiszem. A világon mindenütt a silent majority, a nem hangoskodó, csendes többség dönti el a dolgokat. Ez vonatkozik az antiszemitizmus kérdésére is.

Sokan figyelmeztettek, vigyázzak, mit mondok, mert kiforgathatják a szavaimat. Lehet, hogy általában vigyázni kell erre, de itt nem általánosságokról, hanem az én nagypámomról van szó. És ha az ember egyik családtagjáról terjesztenek hazugságokat, nem szabad hagyni.

Tudományos emberként alaposan utánanéztem mindannak, amit ő ebben a tárgykörben mondott, cselekedett és állíthatom: nem felelnek meg a valóságnak az őt ért gyanúsítások.

Pontosan megmondta, mit miért tett, miért volt szükség pár évig a numerus clausus törvényre 1920-ban. Hogy a trianoni, harmadára szabdalt Magyarországon négy egyetem maradt, az elszakított országrészekből sokan menekültek, és oda kellett figyelni, hogy minden nemzetiség egyformán, számarányának megfelelően, vagyis igazságosan tudjon továbbtanulni. Az volt a cél, hogy minden kisebbségnek, nációnak lehetősége legyen egyetemre járni.

– Csakhogy végeredményben a már régóta egyenjogú zsidóság számarányát is meghatározta a törvény, amire nem volt addig precedens a magyar törvényhozásban.

– Elfelejtkeznek arról, hogy a történelmi helyzet drámai volt, ami a különleges, megszokottól eltérő azonnali megoldásokat követelt 1920-ban. Az Egyesült Államokban is született egy törvény a hatvanas években, amely megszabta, hogy minden kisebbségnek joga van egy bizonyos százaléknyi hallgatót küldeni az egyetemekre. Kennedy elnököt és a demokratákat mégsem jut eszébe senkinek antiszemitának, diszkriminatívnek nevezni. A másik: ha az Országgyűlés elfogadta, Teleki Pálnak mint a kormány fejének, kötelessége volt végrehajtani a törvényt. Megmondta, hogy nem örömmel írja alá, gond lesz még belőle, de nem lehetett más választása. Nálunk a családban nemcsak az antiszemitizmus volt ismeretlen, de az emberek bármilyen szempontú megkülönböztetése is. Apámtól tudom, hogy nagyapámnak is sok zsidó munkatársa, barátja volt, és természetesen magyarnak tartotta őket az egész család. Kint Amerikában apám tanított, nyitva volt a ház, jöttek hozzánk feketék, ázsiaiak, arabok, zsidók, mindenki.

– Ezt az egész tematikát az a vonulat erőlteti, amely magát neoliberaisnak mondja, ám inkább mintha a kommunizmus kontinuitását jelenítené meg.

– Én nem éltem itt a diktatúra évtizedei alatt, ám amikor olvastam erről a korszakról, meglepett, milyen komoly emberiségellenes bűnökkel a hajuk szála sem görbült kommunista állami vezetőknek.

Fölvették a magas nyugdíjukat és senki sem háborgatta őket az igazságszolgáltatással. Holott akik hasonló cselekményeket hajtottak végre a náci Németországban, azokat Nürnbergben elítélték.

– Nálunk kommunistázással vádolják, aki össze meri hasonlítani a náci és kommunista bűnöket, s egyenlő mércét tartana szükségesnek.

– Ez viszont külföldről nézve érthetetlen. Nem csoda, hogy mindezek következmények nélkül maradhattak, ameddig a kommunisták hatalmon voltak. De hogy 1990 óta sincs komoly változás, az már magyarázatra szorul. Akárcsak az, hogy azok a volt kormányzati vezetők, akik súlyos válságba sodorták, eladósították az országot, visszaéléseket követtek el, ne lennének felelősségre vonhatók. Az Egyesült Államokban elképzelhetetlen volna, hogy szemet hunyjanak ilyen hivatali visszaélések, hűtlen kezelés felett.

– Churchill a legnagyobb tisztelet hangján emlékezett meg a vértanúságot választó Teleki Pálról. Időről időre felröppennek azonban kombinációk, hogy nem öngyilkos lett, hanem megölték a németek.

– Az igazság az, hogy önkezével vetett véget életének, a nácik agressziója elleni utolsó tiltakozásaként. A családban ez nem volt kérdéses, miután a két német küldött hivatalos látogatása után még életben volt 1941. április másodikán késő este. Amióta hazajöttem, mégis mindig azt érzem, hogy bár régen meghalt a nagyapám, folyton segít minket. Mintha itt volna. **M**
egyeri Dávid